

Tervezet a
„Mi, görögök”: bevezetés a görög kultúra és bölcelet kérdéseibe
szabad bölcsészeti bevezető BA-előadáshoz

A tervezetet kidolgozta: Dr. Bárány István
ELTE BTK Művészetelméleti és Médiakutatási Intézet

A szabad bölcsész hallgatók számára felkínált bevezető BA kurzus a lehető legtágabb értelemben vett görög kultúrtörténetbe és bölceletbe kíván bevezetőt nyújtani. A koncepció abból a közhelyszerű megfontolásból indul ki, hogy az európai bölcelet (tehát a szabad bölcsészet által felölelt tudományterületek jelentős része) mind történetileg, mind tematikailag ezer szállal kötődik a görög gondolkodáshoz. A görög gondolkodás és bölcelet viszont saját, teljesebb kulturális kontextusában közelíthető meg legtermékenyebben. Az előadásnak nem célja, hogy a görög kultúrtörténet nagy korszakait vagy tematikus egységeit enciklopédikus részletességgel áttekintse, hanem egyetlen jól megválasztott, lehatárolt, de lehetőleg a különböző műfaji korlátokat metsző tetszőleges problémát, kapcsolódó problémákat, vagy problémaegyüttest kíván felvázolni.

Az előadásnak járulékos, de fontos célkitűzése:

- a görög kultúrkört és a modern európai kultúrát összekötő és elválasztó kapcsolódási pontokra való rámutatás,
- a különböző típusú, hosszabb alapszövegeknek a feldolgozása, szövegértelmezési technikák elsajátítása;

Rövidebb szövegeknek az alapos, több oldalról való komplex feldolgozása, a „finomelemzésbe” való bevezetés;

A kritikai szemlélet kialakítása mind a primér szövegekkel, mind a görög kultúráról élő elképzelésekkel szemben, az értelmezések kor- és interpretáció függőségére való rámutatás, az „érték-semlegesség” mítosza;

A szövegelemzéshez szükséges „eszközhasználat” alapjainak a megismerése; etc.

A kurzus menete, tematikai kínálat

A téma összetettségéből adódóan lehetetlen és haszontalan feladat volna valamifajta alapfokú, a görög kultúra legfontosabb vonásait bemutató bevezetésre törekedni. Ellenben elképzelésünk szerint lehetséges több olyan tematikai egységet, valamint szövegegyüttest kijelölni, melyek egy-egy – félénként akár változó – vezérfonalra felfűzve értelmes és átlátható, egységes kurzust eredményeznek. Az alább vázolt témakörök feldolgozása az adott félévben meghirdetett konkrét kurzus során flexibilis módon igazítható egy vagy több specializáció elvárásához, és természetesen az adott kurzust meghirdető előadó ismereteihez, kompetenciájához, érdeklődéséhez.

- Kompozíciós technikák: a görög művészetre és alkotásokra jellemző szigorú kompozíciós technikák az irodalomban, vázafestészetben, szobrászatban, filozófiában.
- Mítosz és logosz: a görög mítoszok természetrajza, mitológémák, a mitikus érvelésmód. A mitológémák „variabilitása”, az élő mítosz. A mítosz, a rítus és a görög vallás. A „logosz” kibontakozása – filozófia, természetfilozófia, orvostudomány, matematika, érveléstechnikák.
- Az értelmezés tudománya és gyakorlata az ókorban: allegorikus és filozófiai mítoszértelmezések, a mítosz átalakulása. Műértelmezések.
- Hagyomány és újítás, a témák újrafeldolgozása, a kultúra élő „szöveve”.

- A hősi, homéroszi „morál”, „sors” és kiválóság a görög tragédiaköltészetben, a filozófia „erénye” Szókratésztől a neoplatonikusokig.
- Antik és modern: a görögség, az antik kultúra recepciója a modern európai kultúrában.
- A filozófia születése

Vázlatos kurzusterv

- i. Akhilleusz és Agamemnón: a homéroszi hős, a homéroszi ember
- ii. A homéroszi hős ábrázolása az ikonográfiában, a homéroszi hős és az „új” embereszmény
- iii. Aiszkhülosz: Agamemnón. A tragédia.
- iv. Sors és tragikus hős. A görög tragédia „világképe”.
- v. A görög tragédia „világképe”? - avagy Hegel és a romantika.
- vi. Szókratész és az erény: a tragédia halála?
- vii. Platón és az erény
- viii. Arisztotelész és az erény
- ix. A cinikus és sztoikus erény
- x. A tragédia Platónnál: az erény diadala
- xi. A tragédia Arisztotelésznél: tragicum interruptum
- xii. Az antiszókratikus Nietzsche és a tragédia apoteózisa

Bibliográfia

- Homérosz: *Iliász, Odüsszeia*. Ford. Devecseri Gábor, számos kiadás (részletek)
- Arkhilokhosz, Szapphó: *Töredékek*, in: *Görög Költők Antológiája*, szerk. Szepessy Tibor, Typotex, 2000
- Aiszkhülosz: *Agamemnón, Oreszteia*. ford. Devecseri Gábor, számos kiadás
- Platón: *Gorgiasz*. Ford. Horváth Judit. Atlantisz, 1998
- Platón: *Az állam*. Ford. Szabó Miklós, in Platón összes művei II., Európa könyvkiadó, 1983 (részletek)
- Arisztotelész: *Nikomakhoszi Etika*. Ford. Szabó Miklós. Gondolat, 1978
- Arisztotelész: *Poétika*. Ford. Ritoók Zsigmond, Bolonyai Gábor jegyzeteivel, PannonKlett, 1997
- Friedrich Nietzsche: *A tragédia születése*, Európa könyvkiadó, 1986
- Bruno Snell: *The discovery of the Mind*. New York, 1982
- Eric R. Dodds: *A görögség és az irracionális*. Ford. Hajdú Péter, Gond-Palatinus Könyvkiadó, 2002.